

O muzejih narodnoosvobodilnega boja v Sloveniji

Leta 1956 smo imeli na Slovenskem 16 muzejev oziroma muzejskih oddelkov narodnoosvobodilnega boja, do leta 1959 pa se je njih število dvignilo na 23. V teh letih so krajevne organizacije Zveze borcev s pomočjo ljudskih odborov v nekaterih krajih vsaj do neke mere rešile vprašanje prostorov za muzeje, vendar je to vprašanje še vedno kritično, posebno v Kranju in Slovenjem Gradcu. Stalne razstave muzejev so po večini zelo skromno opremljene, zato bi morali krajevni organi posvetiti več skrbi in pozornosti tudi gmotnim vprašanjem muzejev. V primerjavi z ostalimi oddelki v splošnih muzejih tudi glede osebja pogoji za oddelke NOB niso najugodnejši, saj imamo še vedno precej oddelkov, ki skrbi zanje ravnatelj sam, medtem ko imajo ostale zbirke posebne strokovne delavce.

Vedno znova ugotavljamo, da bi morali imeti prav oddelki NOB zagotovljene vse pogoje za delo, kajti možnosti za zbiranje in reševanje gradiva so z vsakim dnevom manjše.

Primerjava števila obiskovalcev za leto 1955 s številom obiskovalcev leta 1959 dokazuje, da oddelki NOB kljub težavam zadovoljivo opravljajo svoje kulturno-prosvetno poslanstvo in da postajajo njihove zbirke iz leta v leto popularnejše. Poglejmo samo tri primere:

Metliški muzej je imel 1955. leta 4380 obiskovalcev, 1959. leta na stalni razstavi 8056 in na občasni razstavi 3250 obiskovalcev; celjski oddelek je zabeležil 1955. leta 19.026 obiskovalcev, leta 1959 jih je imel na stalni razstavi 20.000, na občasnih razstavah pa nekaj manj kot 37.000. Muzej ljudske revolucije v Slovenjem Gradcu je v letu 1955 obiskalo 2355 obiskovalcev, leta 1959 pa okoli 7000.

O stanju muzejev, njihovem delu in problemih nam govore poročila posameznih muzejev oziroma muzejskih oddelkov NOB.

Muzej narodne osvoboditve Maribor

ima svoje prostore v Mariboru, v Ulici heroja Tomšiča 2. Vodi ga prof. Milan Ževart.

Muzej NO v Mariboru se je razvil iz oddelka NOB pri Pokrajinskem muzeju. Osamosvojil se je leta 1958, isto leto je tudi bila za javnost odprta stalna razstava. Razstava je razporejena v 14 prostorih in prikazuje razvoj revolucionarnega delavskega gibanja in KPJ ter razvoj NOB na mariborskem področju. Zajema obdobje od 1918 do 1945. Zlasti prvi del razstave — predvojno obdobje — je bogat in zanimiv. Stalna razstava mariborskega muzeja NO spada po svojem obsegu in ureditvi med pomembnejše tovrstne razstave v državi.

Med zanimive predmete v bogati muzejski zbirki sodijo prav gotovo izrezljan lesen nož, ki ga je podaril tov. Tito pazniku mariborske kaznilnice tov. Čehu, ki je bil uslužben v kaznilnici tedaj, ko je bil tov. Tito v njej zaprt, dalje kompas, ki ga je narodni heroj Stane Rozman uporabljal že v Španiji, in dva izreza lese-nega zaslona z izstrelki, ki so ubili talce na dvorišču sodnih zaporov v Mariboru.

Poleg internih nalog (zbiranje in urejanje gradiva, urejanje fototeke in knjiž-nice) je muzej organiziral zbiranje podatkov za topografijo in to delo na področju

Kozjaka že tudi zaključil. Sedaj se je lotil področja Slovenskih goric, kar bo opravljeno leta 1960. Zbral je mnogo gradiva za topografijo Maribora, vendar ga še ni uredil.

4. IX. 1959 so v muzeju odprli razstavo »Dokumenti revolucionarnega gibanja v Mariboru 1918—1941«. Poleg tega je muzej posredoval gradivo za dve občasni razstavi izven Maribora in za vrsto priložnostnih razstav v izložbenih oknih v mariborskih podjetjih ob raznih praznikih. Uslužbenci muzeja so sodelovali tudi pri pripravljanju gradiva za razstavo, ki jo je organiziralo Tajništvo za notranje zadeve in je bila odprta v muzejskih prostorih 13. maja 1959.

V preteklem letu je bil muzej povezan s šolami, ki jim je posredoval razna ponazorila in drugo gradivo za nazornejši pouk zgodovine NOB. Večina obiskovalcev na stalni razstavi je bila šolska mladina. Stalno razstavo je obiskalo preteklo leto 16.486 obiskovalcev. Vsem skupinam so nudili strokovno vodstvo.

Uslužbenci mariborskega muzeja so imeli v preteklem letu 25 predavanj o zgodovini KPJ in NOB. Upravnik muzeja je sodeloval s svojimi prispevki v lokalnem časopisju in pri raznih publikacijah.

Oddelek NOB pri Pokrajinskem muzeju za Pomurje

v Murski Soboti je bil ustanovljen leta 1956. Vodi ga prof. Ljubica Šuligoj. Muzej je zbral v teh letih precej fotografskega in arhivskega gradiva iz predvojne in medvojne dobe, vendar je to gradivo povečini iz okupatorskih virov. Muzejskih predmetov je zbral oddelek doslej le malo. Med zanimivimi so ključ židovske sinagoge-zapora v Murski Soboti, veriga, ki so z njo vklepali talce, ter plašč interniranca iz Dachaua.

Muzej NOB Ljutomer (Joška Berdena ulica 2)

prikazuje lokalno zgodovino. Razstavljene ima dokumente o uporih v Radgoni 1918 in o revolucionarnem gibanju med obema vojnama. Dalje prikazuje vdor okupatorja in razstavlja dokumente o boju proti okupatorju in domačim izdajalcem, dokumente o nacističnem nasilju ter nekaj partizanskega orožja.

Muzej je preteklo leto pomagal pri urejanju šolskih zbirk in nekajkrat pripravil predavanja na šolah o NOB.

Oddelek NOB v Mestnem muzeju v Ptuj

ima svoje prostore Na gradu 1, vodi ga referentka Vida Rojic.

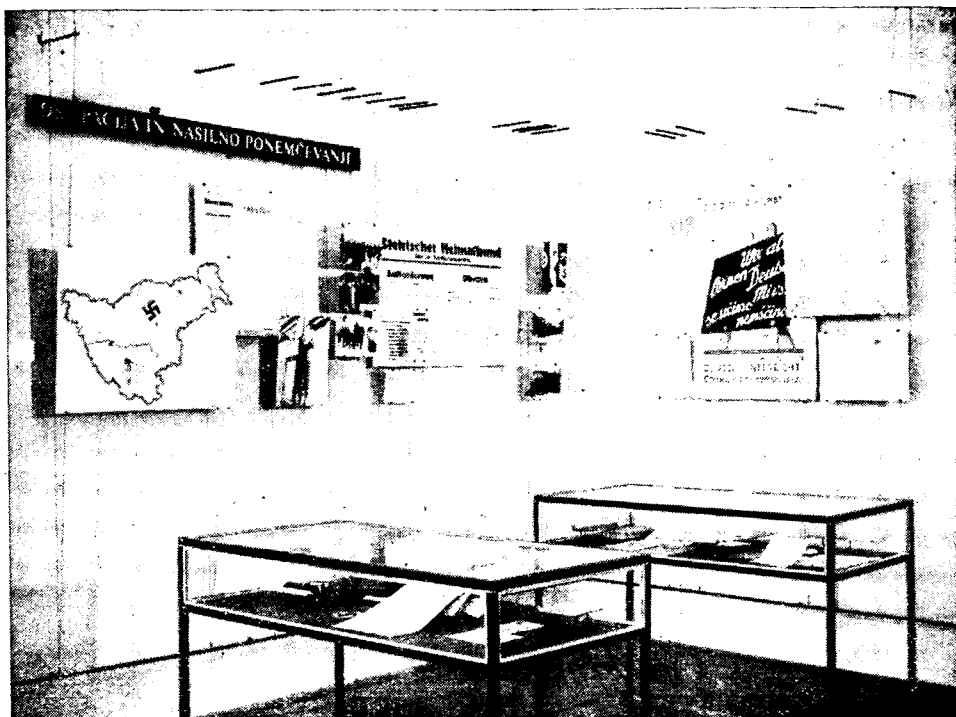
Oddelek je bil ustanovljen leta 1949. Stalno razstavo oddelka so za tem že dvakrat razširili: prvič leta 1951, drugič pa leta 1956. Leta 1959 so začeli razstavo ponovno preurejati in so zanj pripravili še en prostor. Razstava je že doslej zajemala obdobje 1919—1945, vendar je bilo predvojno obdobje prikazano le bežno, zdaj pa nameravajo obdobje do NOB nadrobneje obdelati.

Oddelek je pripravil leta 1959 v muzejski dvorani razstavo ob 40-letnici KPJ, kjer je bilo posebej poudarjeno delovanje partije v ptujskem okolišju. Gradivo za to razstavo je bilo zbrano v Inštitutu za zgodovino delavskega gibanja v Ljubljani in v ptujskem arhivu. Razstava je bila odprta 12. julija preteklega leta in jo nameravajo zapreti šele ob preureditvi stalne razstave oddelka NOB, ki jo bodo priključili tej razstavi.

Muzej ljudske revolucije Slovenj Gradec

ima svoje prostore v Slovenj Gradcu (Glavni trg 24). Vodi ga upravnik Bogdan Žolnir.

Za javnost so muzej odprli ob desetletnici OF aprila 1951. Muzej obravnava lokalno delavsko in komunistično gibanje do 1941 ter razvoj NOB v Mislinjski,

Del stalne razstave Muzeja narodne osvoboditve v Mariboru

gornji Dravski in Mežiški dolini ter bližnji Slovenski Koroški v Avstriji. Prej se je imenoval Muzej NOB, ob 40-letnici KPJ pa je bil preimenovan v Muzej ljudske revolucije.

Upravni odbor muzeja je sklenil v jubilejnem letu KPJ posvetiti vso pozornost proučevanju zgodovine delavskega gibanja in prirediti partijsko razstavo. Gradivo za razstavo je dobil muzej v Inštitutu za zgodovino delavskega gibanja, v Državnem arhivu LRS, v Slovenskem šolskem muzeju itd. Razstava je bila odprta v muzeju 20. IV. 1959. Kasneje je bila postavljena še v Dravogradu, Radljah ob Dravi in Raynah na Koroškem.

V preteklem letu je imel muzej nekaj manj kot 7.000 obiskovalcev.

Vzporedno z razstavo je muzej uredil kroniko dogodkov o lokalnem razvoju KP. Poleg tega je priredil 9 predavanj, upravnik pa je objavil vrsto člankov iz zgodovine NOB v lokalnem časopisju.

Vse gradivo o delavskem gibanju, ki je bilo zbrano leta 1959, bo strnjeno v zbornik kot prispevek k zgodovini delavskega gibanja na območju, ki ga muzej obravnava.

Muzej deluje v dokaj težkih pogojih, saj razen šestih razstavnih prostorov ne premore niti pisarne niti delovne sobe niti nima prostora, kjer bi bilo mogoče razporediti arhiv in muzejske predmete. Občinski ljudski odbor je sicer že avgusta 1958. leta sklenil, da prevzame muzej vse prostore v stavbi, kjer ima razstavo, vendar se stvar še ni premaknila z mrtve točke.

Jeseni preteklega leta je začela uprava pripravljati nadroben scenarij za dokončno ureditev stalne razstave, kar naj bi bilo izvršeno do konca leta 1960 oziroma do pomladi 1961, do desetletnice muzeja. Zaradi priprav za preureditev

razstave je muzej za obiskovalce zdaj zaprt, ker nima drugih delovnih prostorov in so zato zasedene razstavne sobe.

S sodelovanjem starih borcev zbira muzej gradivo za topografijo iz NOB. Vzporedno s tem se je muzej v preteklem letu ukvarjal tudi z zbiranjem podatkov na terenu. Med drugim je bilo urejenih 13 kronik posameznih občin. Delo zgodovinskih komisij Zveze borcev je namreč zamrlo in tako je muzej prevzel njihove naloge.

Oddelek NOB v Mestnem muzeju Celje

ima svoje prostore na Muzejskem trgu št. 1. Oddelek vodi strokovni sodelavec Stane Terčak.

Za javnost je bil oddelek odprt 27. aprila 1951. Zaradi pomanjkanja prostorov v Mestnem muzeju je ostal oddelek vse doslej takšen, kakršen je bil ob otvoritvi. Na razpolago ima en sam prostor v velikosti 11 × 9 metrov. Zaradi pomanjkanja prostorov hrani večino eksponatov v depojih. Letos se je začela odločna akcija, da bi oddelek dobil primerne prostore v zgodovinski stavbi Mestnega magistrata na Trgu V. kongresa, tako da se bo oddelek preselil v nove prostore leta 1961.

V sedanjih začasnih prostorih prikazuje oddelek fragmente iz boja v obdobju 1941—1945. Izredno močno delavsko gibanje in dejavnost Komunistične partije v celjskem okraju pred vojno pa sta komaj nakazani, čeprav ima oddelek za to obdobje gradivo zbrano.

Med zanimivim gradivom, ki ga hrani oddelek, je zbirka letakov ilegalnih tehnik na celjskem terenu iz obdobja 1941—1942 kakor tudi nekaterih starejših tehnik. Edinstveni so kompleti fotografij streljanja v Starem piskru dne 22. julija 1942, dalje voziček s Frankolovega, s katerim so vozili mrtve talce v grobove. Ohranjeni so predmeti in pisana poročila iz taborišč smrti: jetniški časnik iz Kapucinskega samostana (Kapucinski Toti) in iz Starega piskra (Toti Stari pisker).

Razstavljeno je orožje in pisalni stroj narodnega heroja Franca Leskoška-Luke, prvega komandanta Glavnega poveljstva slovenskih partizanskih čet. Iz predvojne partijske tehnike je ohranjen pisalni stroj, ki ga je prinesel v Prebold kasnejši narodni heroj Lojze Hohkraud.

V preteklem letu je oddelek pripravil 3 uspele razstave. Aprila 1959 je bila v Celju razstava ob 40. obletnici KPJ, avgusta 1959 v Ljubnem ob proslavi 15. obletnice osvoboditve Zgornje Savinjske doline, v oktobru pa v Kumrovcu skupna razstava z oddelkom NOB Muzeja iz Krapine. Vse tri razstave si je ogledalo 37.000 obiskovalcev, stalno razstavo oddelka pa je obiskalo 20.000 obiskovalcev.

Poleg rednega internega dela je oddelek v preteklem letu obdeloval topografijo Zgornje Savinjske doline.

Revirski muzej NO Trbovlje

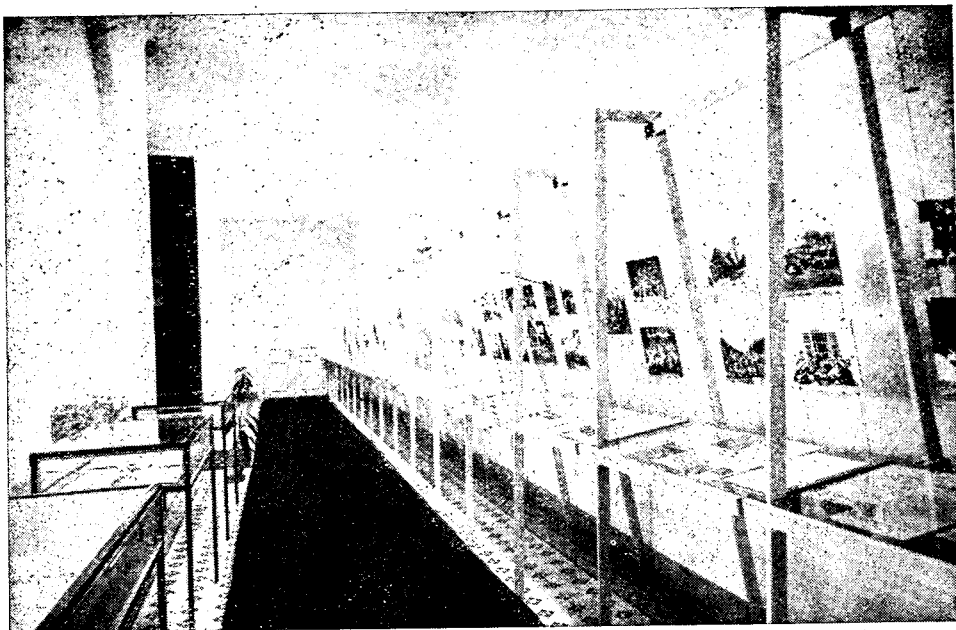
ima svoje prostore v Ulici 1. junija. Vodi ga upravnik Mirko Sušnik. Muzej je bil odprt 3. julija 1956 in obravnava obdobje med obema vojnama ter NOB. Razstavne zbirke so razporejene v štirih sobah. Posebno zanimivo je prikazano predvojno obdobje: delavsko gibanje, gladovne stavke, poraz Orjune v Trbovljah, delovanje mladine v naprednih društvih, ustanovni kongres KPS na Čebinah itd.

Muzej še vedno zbira gradivo in izpopolnjuje zbirke. V preteklem letu je tudi popisoval zgodovinske dogodke iz NOB na področju Trbovelj in Hrastnika. Pomanjkanje prostorov zelo ovira razvoj muzeja.

Leta 1959 si je ogledalo muzej 1051 posameznih obiskovalcev in 34 šolskih skupin z 2812 učenci.

Oddelek NOB pri Posavskem muzeju

ima svoje prostore v Brežiškem gradu na Kardeljevi cesti 1. Vodi ga kustos Stanko Škalar.

Pogled na del občasne razstave »Dokumenti revolucionarnega boja 1918—1941« v mariborskem Muzeju narodne osvoboditve

Za razstavo je oddelku odmerjen mnogo pretesen prostor, zato je razstavljeno samo gradivo, ki prikazuje Posavje v letu 1941. Med eksponati so pomembni dokumenti in predmeti Krške borbene skupine in dokumenti o preselitvi prebivalstva in naselitvi Kočevarjev.

Vse predmete iz zbirke NOB so v preteklem letu inventarizirali. Poleg tega je oddelek zbiral spomine bivših borcev in nekatere objavil v lokalnem časniku. Delo za topografijo NOB so v preteklih letih že zastavili, 1959. leta pa zaradi pomanjkanja finančnih sredstev niso mogli nadaljevati.

Oddelek NOB pri Dolenjskem muzeju

je v stavbi Dolenjskega muzeja v Novem mestu, v Muzejski ulici 7. Oddelek vodi ravnatelj muzeja višji kustos Janko Jarc.

Oddelek je bil odprt obenem z ostalimi muzejskimi zbirkami ob prvem občinskem prazniku Novega mesta 25. oktobra 1953. Oddelek ima stalno razstavo, ki prikazuje revolucionarno gibanje na Dolenjskem pred drugo svetovno vojno in obdobje NOB 1941—1945. Med posebnostmi je zbirka orožja, zanimive so makete in topografski posnetki baz v Rogu ter originalna umetniška dela iz vojnega časa.

Oddelek je še vedno v dveh prostorih muzeja in v glavnem urejen tako kot ob otvoritvi leta 1953. Pomanjkanje prostora ne dovoljuje, da bi zbirko izpopolnili z novimi eksponati, ki bi morali dopolniti vrzeli na razstavi. Zato je nujno, da se v najbližji prihodnosti zagotove zadostna investicijska sredstva za poseben paviljon na muzejskem vrtu, kjer bo zbirka oddelka NOB lahko v resnici prikazovala razvoj osvobodilnega gibanja na sploh in delež dolenjskega ljudstva v tem boju še posebej.

Oddelek ima še posebej krajevno zbirko v Dolenjskih Toplicah, ki prikazuje razvoj narodnoosvobodilnega gibanja v kraju samem in v njegovi okolici. To zbirko domačini, gostje in izletniki zelo radi in pogosto obiskujejo.

Pod nadzorstvom oddelka NOB pri Dolenjskem muzeju so tudi »Baza 20« ter bolnišnici »Jelen dol« in »Zgornji Hrastnik« na Rogu, za kar ima muzej nameščenega posebnega čuvaja.

Zbirko NOB v Dolenjskem muzeju si je leta 1959 ogledalo 10.514 obiskovalcev, med njimi veliko šolske mladine. Zbirko v Dolenjskih Toplicah si je ogledalo 3.150 obiskovalcev, baze na Rogu pa nizko računano nad 20.000 izletnikov, šolske mladine, članov organizacij Zveze borcev ter raznih delovnih kolektivov.

Oddelek NOB pri Belokranjskem muzeju

je nameščen v metliškem gradu, v Metliki, na Trgu svobode 4. Oddelek vodi ravnatelj muzeja prof. Jože Dular.

Za oddelek NOB je Muzejsko društvo v Metliki začelo zbirati gradivo leta 1949. Ob otvoritvi muzeja 1. maja 1951 je bila razstava oddelka NOB v veliki sejni sobi v poslopju metliške občine. Tu je zbirka ostala do poletja 1954, ko so jo prenesli v grad in oktobra znova odprli za javnost. Avgusta 1955 je bil oddelek preurejen. Zdaj je gradivo oddelka razmeščeno v dveh sobah in urejeno kronološko. Razstava prikazuje predvjno revolucionarno delo Belokranjcev, nadrobneje pa obdobje narodnoosvobodilnega boja.

Ob koncu leta 1959 je zbirka NOB v Belokranjskem muzeju štela 323 predmetov, 937 fotografij, 3171 arhivalij in 408 zvezkov tiska. Gradivo še vedno doteka. V minulem letu je oddelek med ostalim gradivom pridobil tudi nekaj originalnih listin in fotografij belokranjskih predvojnih revolucionarjev, originalne kompozicije partizanskih koračnic Karla Pahorja, ki so nastale med NOB v Beli krajini ter slovensko zastavo, ki so jo metliški skojevci leta 1941 izobesili na metliškem zvoniku. Med že prej razstavljenimi muzealijami vzbuja veliko zanimanje velik portret maršala Tita, ki ga je aprila 1945 naslikal na kos padalske svile akademski slikar Božidar Jakac.

V letih 1955—1958 je Belokranjski muzej priredil 8 razstav iz obdobja NOB. Leta 1959 je muzej z razstavo v dveh izložbenih oknih opozoril na delo belokranjskih žena med NOB. Avgusta 1959 je bila odprta razstava »40 let KPJ« v Gradcu ob tamkajšnjem krajevnem prazniku. Ista razstava je bila kasneje postavljena še v Črnomlju in končno še v muzejskih prostorih v Metliki.

Stalna razstava NOB je imela od otvoritve pa do konca leta 1959 25.189 obiskovalcev, od tega jih je bilo v zadnjem letu 8.036. Občasne razstave pa je obiskalo leta 1959 3.290 ljudi.

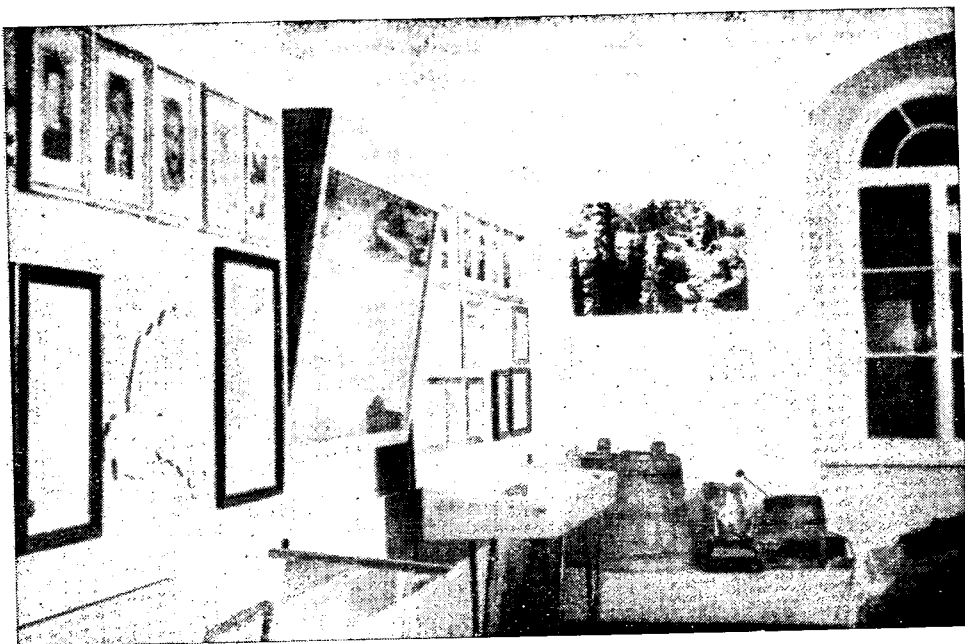
Poudariti je treba, da so uslužbenci muzeja uspešno sodelovali z organizacijo Zveze borcev, katere člani so izdatno pomagali muzejskim delavcem, zlasti pri obdelavi topografije na terenu. V poslednjem času je zanimanje občinskega odbora Zveze borcev za delo muzeja upadlo in bi bilo nujno potrebno sodelovanje ponovno utrditi, posebno pri zbiranju gradiva iz NOB, kar ga je še na terenu.

Ravnatelj muzeja sodeluje s prispevki iz tematike NOB v dnevnem časopisju, predvsem v Dolenjskem listu.

Oddelek NOB pri Kočevskem muzeju

ima začasne prostore v Šeškovem domu v Kočevju. Vodi ga upravnik Rudi Podlogar.

Muzej je bil odprt za javnost 3. oktobra 1953. Marca 1959 je bila stalna razstava obnovljena. Razstavljenih je 580 eksponatov.

Del zbirke iz Muzeja ljudske revolucije v Slovenjem Gradcu

V preteklem letu je muzej zlasti zbiral dokumentarno gradivo o bojih kočevskega proletariata v predvojni dobi in med NOB, ker je muzej pripravljaj razstavo za štirideseto obletnico KPJ.

Gradivo so sodelavci muzeja zbirali na področju Kočevske, poleg tega pa so odbrali gradivo, ki se nanaša na to področje tudi v Inštitutu za zgodovino delavskega gibanja v Ljubljani in v Vojnozgodovinskem inštitutu v Beogradu. Tako je bila znatno izpopolnjena zbirka o predvojnem revolucionarnem gibanju pa tudi zbirka o NOB na Kočevskem.

Z zbranim gradivom je muzej pripravil potujočo razstavo, ki je obsegala približno 1000 dokumentov in prikazovala tri obdobja razvoja in dela KPJ: 1. predvojno revolucionarno delovanje Partije, 2. obdobje NOB in 3. povojno izgradnjo. Razstavo je muzej odprl 24. aprila 1959 v Fari ob krajevnem prazniku. Kasneje je bila razstava postavljena še v Osilnici, Sodražici, Kočevski Reki, v Predgradu in na Turjaku, ob proslavi 24. obletnice zmagovite tekstilne stavke v Kočevju pa še v Kočevju samem. V vseh teh krajih si je razstavo ogledalo okoli 14.000 obiskovalcev.

Poleg tega je na dan rudarskega praznika ob otvoritvi novega Doma rudarjev pripravil muzej v Kočevju manjšo razstavo o predvojnem delovanju revolucionarnih organizacij.

Tesni muzejski prostori močno ovirajo delo in razvoj muzeja, vendar uprava upa, da bo dobil muzej v bližnji prihodnosti večje in primernejše razstavne prostore.

Oddelek NOB pri Pokrajinskem muzeju za Gorenjsko

je v Kranju, v Koroški ulici 3. Oddelek vodi upravnik Martin Prešern. Ustanovljen je bil aprila leta 1957 in obravnava predvojno delavsko gibanje ter NOB na Gorenjskem. Za javnost še ni odprt, ker nima razstavnih prostorov.

Muzej je preteklo leto posvetil največ pozornosti urejanju fototeke in arhiva. Gradivo še vedno doteka. Poleg lepega števila originalnih posnetkov iz NOB je muzej lani pridobil za svoje zbirke tudi serijo plakatov o streljanju talcev na Gorenjskem.

Ekipe muzeja je z magnetofonom obiskala nekatere predvojne komuniste in prvoborce ter posnela na trak njihove spomine. Vse to gradivo je danes že urejeno po fasciklih. V preteklem letu so uredili tudi zbirko tiska. Izpopolnjena je zbirka fotografij in življenjepisov padlih borcev, talcev in žrtev fašističnega terorja na Gorenjskem.

Publicistična dejavnost muzeja je bila v preteklem letu razgibana. Izdali so: »Koledar najvažnejših dogodkov ob 40. obletnici KPJ na Gorenjskem« in zbornik »Gorenjska v borbi za svobodo«. Poleg tega je muzej pripravil gradivo za več ciklostiranih publikacij, ki jih je okrajni odbor Zveze borcev izdal ob različnih obletnicah. S pomočjo nekaterih prvoborcev je bilo zbrano tudi gradivo za šolski zbornik, ki ga je izdal Svet za šolstvo LRS. Uslužbenci muzeja so sodelovali pri urejanju razstave ob štiridesetletnici KPJ. Razstava je obiskala več krajev po Gorenjski.

Pri delu za topografijo so muzeju pomagali bivši borci. Ekipe je doslej obdelala severno področje Dobrče, Drago pri Begunjah z okolico, kotlino Kroke do Vodiške planine, za Rečico pri Lipnici nad Kamno gorico do Kolnice, Goške ravnine in Taleža.

Muzej NOB Tržič

v Ulici heroja Grajzerja št. 11 nameravajo za javnost odpreti 5. avgusta 1960 ob občinskem prazniku. Za delo muzeja je odgovoren predsednik krajevnega odbora Zveze borcev Zdenko Lavička, tekoče posle opravlja honorarna uslužbenka Alenka Brejčeva.

Zbirka bo obsegala predvojno obdobje — stavke v Tržiču, narodnoosvobodilni boj in povojno obdobje z obnovo in razvojem gospodarstva.

Muzej še zbira gradivo. Med zbranim so najpomembnejši dokumenti in predmeti iz taborišča Podljubelj.

Doslej je muzej priredil 3 občasne razstave, ki so bile dobro obiskane.

Oddelek NOB pri Tehničnem muzeju na Jesenicah

je bil odprt obenem z ostalimi zbirkami 24. IV. 1960. Prikazuje predvojno revolucionarno in komunistično dejavnost železarjev na Jesenicah, stavke, dalje vdor okupatorja, nacistični teror, prve partizanske enote, kronološki razvoj dogodkov v NOB in končno osvoboditev, vse to v krajevnem merilu.

Spominski muzej talcev, pregnancev in jetnikov nemških koncentracijskih taborišč v Begunjah na Gorenjskem

so odprli 8. maja 1960. Gradivo za ta muzej je zbiral in urejal že vrsto let Slavko Smolej, ki je pripravil tudi scenarij za razstavo. Muzej bo upravljal Pokrajinski muzej za Gorenjsko v Kranju. Razstava je razporejena na hodniku in v desetih celicah nekdanjega zapora in prikazuje nacistično nasilje nad slovenskim narodom, ponemčevanje, streljanje talcev, mučenja v zaporih in taboriščih. Vse to podkrepljujejo številni podatki o zapornikih v Begunjah, številne fotografije in dokumenti.

Oddelek NOB pri Muzeju v Škofji Loki

ima svoje prostore v Loškem gradu. Oddelek vodi kustos Anton Zoren. Zbirka je bila za javnost odprta 1946. leta, v preteklem letu pa so jo hkrati z ostalimi stalnimi zbirkami preselili v nove prostore.

Del zbirke NOB v Notranjskem muzeju v Postojni

Razstava prikazuje predvno delovanje delavskih organizacij, stavke, zborovanja itd. Dalje so razstavljene fotografije prihoda okupatorja v mesto, fotografije prvoborcev, dokumenti o prvih partizanskih bojih, gradivo iz partizanskih tehnik in tiskarn, dokumenti OF odborov in narodnoosvobodilnih odborov ter gradivo iz internacijskih taborišč in zaporov.

Ob preselitvi je bila zbirka preurejena in nameščena v novih vitrinah.

Oddelek je v preteklem letu zbral gradivo za topografijo Poljanske doline, ki bo letos izdano. Poleg tega so uredili in evidentirali arhiv in fotografsko gradivo.

Oddelek NOB v Mestnem muzeju Idrija

ima svoje prostore v Prelovčevi ulici 9. Vodi ga upravnik muzeja Srečko Logar. Zbirke bodo razstavljene v treh sobah: po načrtu bo v prvi sobi kronološki prikaz razvoja NOB v občini, v drugi sobi bo razstavljeno gradivo partizanskih bolnišnic »Pavle« in »Franje« ter tiskarne »Slovenija«, v zadnji sobi pa nameravajo razstaviti dokumente o okupatorjevih zločinih. Uprava predvideva, da bo oddelek odprt leta 1960.

Muzej nadzoruje partizansko tiskarno »Slovenija« na Vojščici pri Vojskem, ki jo je mogoče obiskati ob vsakem času, ker ima tiskarna stalnega čuvaja.

Oddelek NOB v Tolminskem muzeju

je v Tolminu na Trgu maršala Tita 3. Oddelek vodi referentka Marija Rutar. Zbirka je bila odprta leta 1955. Gradivo je razstavljeno v dveh velikih sobah in zajema dokumentarno fotografsko gradivo iz obdobja 1941, dokumentacijo o ljud-

ski vstaji leta 1943, prikazuje pohod brigad v Slovensko Benečijo leta 1943 in boje leta 1944, maketo tehnike »Krn« in partizanske bolnišnice »Franja«.

Oddelek še vedno zbira gradivo o dejavnosti KP v Julijski Benečiji pod fašistično Italijo in gradivo iz NOB. V ta namen so v preteklem letu sodelavci muzeja obiskali vasi v Baški grapi, na Šentviški planoti, v Gorenji Trebuši, v okolici Tolmina, na Bovškem in Kobariškem.

Stalno razstavo zlasti zelo obiskujejo v poletnih mesecih. Lani si jo je ogledalo 55 skupin.

Oddelek NOB v Goriškem muzeju

je v Novi Gorici na gradu Kromberk. Oddelek vodi referent Avgust Dugulin. Na stalni razstavi je razporejeno dokumentarno gradivo o prvih partizanskih četah v Slovenskem Primorju, dalje dokumenti o narodnoosvobodilnem gibanju na Goriškem do kapitulacije Italije, dokumenti o splošni ljudski vstaji leta 1943, zastave vojaških enot in terenskih organizacij iz NOB, razni predmeti iz inter-nacijskih taborišč in zaporov, izdelki partzanskih delavnic IX. korpusa itd.

Leta 1959 je bilo vse delo oddelka posvečeno pripravam za razstavo ob štiri-desetletnici KPJ. Zbrano je bilo mnogo spominskega in dokumentarnega gradiva o dejavnosti slovenskih komunistov pod Italijo. V tej akciji je oddelek pridobil tudi 80 muzejskih predmetov. Razstava je bila odprta najprej v Novi Gorici, zatem pa še v občinskih središčih. Ogledalo si jo je 10.000 obiskovalcev; v to število pa ni zajeta šolska mladina.

Oddelek NOB pri Notranjskem muzeju

je v Postojni na Titovem trgu 2. Vodi ga ravnatelj muzeja Leo Vilhar. Oddelek je bil odprt aprila 1951 in obravnava obdobje NOB. Med zanimivostmi oddelka so orožje in osebni predmeti narodnih herojev Janka Premrla in Pinka Tomažiča.

Leta 1959 je oddelek izpopolnil svoje zbirke z nekaterimi novimi predmeti. Glavna skrb pa je v tem letu veljala ureditvi evidence spomenikov in objektov iz NOB na področju muzeja.

Oddelek NOB pri Okrajnem muzeju v Kopru

je v Nazorjevi ulici 15 (telefon 164). Oddelek, ki ga vodi ravnatelj Janez Kramar, je bil za javnost odprt januarja 1954 in prikazuje predvojno obdobje in obdobje NOB.

Razstavljeni so dokumenti in fotografije s fašističnih procesov proti Pinku Tomažiču in njegovim sodelavcem v letu 1941, dokumenti o razvoju narodnoosvobodilnega gibanja v letih 1941—1942 o vstaji ob zlomu Italije 1943; dalje je prikazano delo ljudske oblasti in delo v zaledju. Posebej je obdelana sanitetna služba.

Muzej skrbi tudi za zbirko osvobodilnega tiska v obnovljeni tehniki »Snežnik« v Gabrovici.

V preteklem letu je muzej zbral gradivo za topografijo na področju občinskega ljudskega odbora Sežana.

M. M.

Opomba: Informacije o stanju in delu v muzejih so povzete iz poročil, ki so jih uredništvu poslale uprave muzejev.